

За Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини

About German-Bulgarian Dictionary-Minimum of Linguistic Terms

Бисерка Велева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“ (България)

Bisserka Veleva

Sofia University “St. Kliment Ohridski” (Bulgaria)

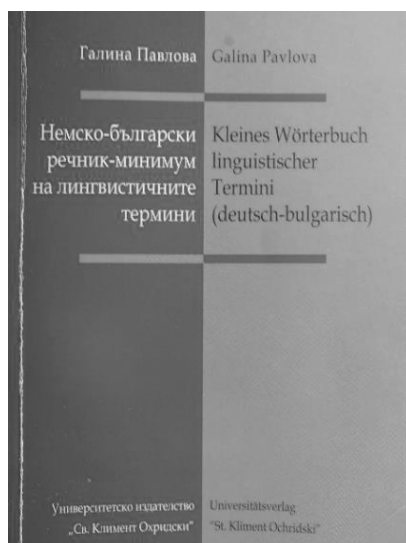
Павлова, Галина. *Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини, Kleines Wörterbuch linguistischer Termini (deutsch-bulgarisch)*. Трето издание. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2011, 165 с. ISBN 978-954-07-3060-8

През първите две десетилетия на XXI век в съвременния свят трайно се наложи тенденцията на устойчиво нарастваща интернационализация и глобализация, които съпътстват човешкото развитие във всичките му проявления – в политическия, обществено-икономическия, научния, културния, образователния живот. Комуникацията в обществото и между индивидите се реализира посредством най-старото и изпитано средство за общуване – езика. С разширяването на Европейския съюз, особено след приемането на България за негов член, все по-голяма актуалност за българските граждани придобива езиковата политика на Евросъюза към поощряване на т.нар. малки национални езици, в това число на българския език, към активизиране на различни ефективни мерки и средства за съхраняване и поддържане на езиковите традиции.

Въпреки мощното настъпление на електронизацията в обществото и навлизането ѝ дълбоко в личностното пространство на всеки човек през последните няколко години все още не може да се оспори значимостта на един вид книжнина, която поради своята висока интелектуална стойност и обществена

необходимост – като едно от най-важните помощни средства за обучение по различните езици – е запазила съществуването си през хилядолетията чак до днес. Става дума за книгата-речник, все още много необходима в образователната и научноизследователската област.

Във филологическите среди е добре познат трудоемният процес на създаване на речник. Работата по съставяне на тезаурус предполага няколкогодишен усилен изследователски труд, усърдно търсене и точен подбор на подходящите източници, последващо много задълбочено проучване на разнообразния речников фонд на родния и чуждите езици, преглед на всякакъв вид публикации – теоретични изследвания, практически граматика и обширни научни монографии, в зависимост от целите и намеренията на автора, които си е поставил, както и от тематичната област на изследване, анонсиран още в заглавието на словника.

Обект на настоящото представяне е *Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини, Kleines Wörterbuch linguistischer Termini (deutsch-bulgarisch)* с автор доц. д-р Галина Павлова, рецензенти доц. д-р Лидия Стефанова и доц. д-р Емилия Башева-Монова, редактор проф. д-рфн Ангелина Минчева. Трето издание. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, 2011, 165 с., ISBN 978-954-07-3060-8.

Научноизследователската и преподавателската кариера на доц. д-р Галина Павлова е тясно свързана с немския език. Тя има почти четиридесетгодишен стаж като доцент по съвременен немски език и приложна лингвистика към катедра „Западни езици“ (с три мандата като неин ръководител) във Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След като завършва германистика в Лайпцигския университет, през 1982 г. защитава докторска дисертация към същия университет. Доц. д-р Галина Павлова има редица специализации, особено знаков е научноизследователският ѝ период през 1994 г. в Института по немски език в град Манхайм, където тя написва хабилитационния си труд под ръководството на проф. д-р Райнер Вимер. Следват други специализации в германските университети в Саарбрюкен, Хамбург и Йена, в университета във Виена. От 1992 г. доц. д-р Галина Павлова започва дейността си като лектор по немски език към Гьоте институт София. В тази връзка има специа-

лизации в централите на Гьоте институт в Берлин, Мюнхен и Дюселдорф. Тя има над 40 научни публикации в областта на приложното езикознание, текстолингвистиката и методиката на преподаване на немския като специализиран език.

Какво съдържа *Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини, Kleines Wörterbuch linguistischer Termini (deutsch-bulgarisch)*, за кого е предназначен и в какво се изразява неговата приносна същност?

Актуалността на този лексикографски справочник съвсем не е отминала, в полза на което свидетелстват поредността на издаването му и тематичната насоченост на неговото съдържание. Той включва основни термини от лингвистичната наука на немски език с превод на български език, създадени и наложени през изминалото столетие – години на етаблиране на лингвистиката в световен мащаб и на динамичен развой на различни течения в тази научна област. Посочените факти са сериозен аргумент за необходимостта от настоящото представяне на словника в научното публично пространство.

Това е двуезичен речник, включващ немски понятия с преводните им съответствия на български език. Заглавието съдържа уточнението „речник-минимум на лингвистичните термини“, което подготвя читателя за чисто лингвистичния характер на терминологичния вокабулар, построен по модел с добре обмислена структура, прецизно извършен подбор на основните термини в сферата на лингвистиката, без претенцията за изчерпателност.

Основното предназначение на речник-минимума е да се ползва от студенти филолози и/или нефилолози като помощно средство при усвояване на немския език, т.е. той дава възможност за разширяване на параметрите на езиковата компетентност. Речникът също така би могъл да се използва и от филолози, които преподават немски език, а защо не и от онези, за които немскоезичната лингвистична терминология би събудила определен интерес.

Изследователското поле на лексикографските статии в словника, които са представени в обем от 160 страници, са термини, регистрирани като градивни елементи от понятийния фонд на „различни лингвистични школи“ (копенхагенска, пражка школа). Паралелно с тях място са намерили и „по-обща термини от нормативната граматика, които невинаги са познати на студентите – филолози и нефилолози“, което представлява допълнителен плюс и безспорно обогатява съдържанието на речника. Освен общопризнатата терминология, въведена от световноизвестни лингвисти като В. Г. Адмони, Л. Блумфийлд, Л. Йелмслев, О. Йесперсен, Дж. Лайонс, Ф. дьо Сосюр, Н. С. Трубецкой, Н. Чомски, Р. Якобсон и др., която днес все още намира широко приложение в немскоезичната лингвистика, в съдържанието на *Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини, Kleines Wörterbuch linguistischer Termini (deutsch-bulgarisch)* са включени и понятия, чийто произход се свързва със

зараждането и развоя на германистиката – дисциплина, изиграла особено важна роля за развитието на езикознанието в световен мащаб, позовавайки се на изследвания на М. Лутер, В. фон Хумболт, Я. Грим, А. Шлайхер, В. Шмит, Л. Вайсгербер и др.

Лексикографските статии в словника са подредени по азбучен ред. В началото на всяка статия с получер шрифт се представя основният термин, напр. *Abreviation, f* (стр. 7). Приносен момент на речника е включването в скоби след основното понятие на актуални синонимни термини при наличие на такива, какъвто е случаят в посочения пример (вж. *Abkürzung*). В рамките на същата лексикографска статия основният термин се доразвива в словообразователни гнезда (стигащи при други термини до 35), с което се илюстрира неговата колокация, напр. *Form, f* (с. 47–48). Към едни и същи термини, но с установени разлики в значението при употребата им от едни или други езиковеди и лингвистични школи се внася допълнителна яснота чрез уточняване на смисъла и нюансите. Като следващи позитиви на речника трябва да се отбележат съпоставянето и препращането към други понятия в словника, свързани с конкретен основен термин, както и отразяване на неговата многозначност (вж. същия пример).

Тълкуването на основните немскоезични термини се реализира по два начина. При първия се посочва съответният български термин, като се включват и неговите синоними, ако такива са възприети в българската езиковедска практика (вж. пример *Abreviation, f* на с. 7). А в случаите, когато липсват еквивалентни български термини или имат недостатъчно разпространение в българската лингвистична литература, се предлагат превод или тълкуване с кратко обяснение, а при необходимост примерът се илюстрира със схема (с. 7, 46, 57 и др.).

Допълнително преимущество на словника е цитирането в края на всяка лексикографска статия на източниците на ексцерпираниите немскоезични термини, които в повечето случаи са повече от един, и в скоби на публикацията, от която е заимствано обяснението.

След лексикографската част следва показалец на всички имена, изписани на кирилица и латиница, които препращат към езиковедите и лингвистичните школи, споменати в речника. Лексикографският труд завършва с библиография, която включва цялото количество публикации, речници, граматики или монографични трудове, използвани за създаването на речника.

В заключение може да се обобщи, че *Немско-български речник-минимум на лингвистичните термини, Kleines Wörterbuch linguistischer Termini (deutsch-bulgarisch)* се чете с лекота и успява да събуди интереса на читателя, имайки предвид строго научната насоченост на съдържанието. Прецизността, с която е съставен словникът, е адекватно отражение на езиковата компетентност на автора като специалист в областта на германистиката и приложната

лингвистика. Освен като умело съставено лексикографско пособие с безспорен принос за лексикографската и лингвистичната наука стойността на речника се разкрива в неговата много добра приложимост като помощно средство при практическото обучение по немски език на студенти филолози и нефилолози и по този начин се съхранява във времето.

Доц. д-р Бисерка Велева

b.veleva@uni-sofia.bg

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

бул. Цар Освободител № 15, 1504 София,

България

Лектор по български език и литература

Бакински славянски език

Баку, Азербайджан

Assoc. Prof. Bisserka Veleva, PhD

b.veleva@uni-sofia.bg

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

15, Tzar Osloboditel Blvd., 1504 Sofia

Bulgaria

Lecturer in Bulgarian language and literature

Baku Slavic University

Baku, Azerbaijan